
FINANCIAL MANAGEMENT - PURPOSES AND FUNCTIONS

Pavle Trpeski

European University, Skopje, N. Macedonia, pavletrpeski1@gmail.com

Vesna Korunovska

Customs Administration of RNM, N. Macedonia, vesnakorunovska@yahoo.com

Gordana Stojmenovic

Belgrade Academy of Business and Art Vocational Studies, gordana.stojmenovic@bpa.edu.rs

Miodrag Smelcerovic

IKM, Skopje, N. Macedonia, msmelcerovic@yahoo.com

Abstract: Financial management plays a dynamic role in the development of a modern company. Intense competition between corporations, technological change, volatile interest rates, global economic uncertainty, fluctuating trends, tax laws changes and ethical concerns about determining financial matters are a daily occurrence that needs to be addressed. A financial manager has the ability to adapt to change, the ability to find sources of funding, invest in property and wise management that affect the success of the company and ultimately the overall economy. Major changes and uncertainty in the environment have emphasized the importance of financial management, whose primary role is to make and implement business decisions.

The financial management takes care of the acquisition, financing and management of the property having in mind the basic goal of the operation-making a profit. The main goal of financial management is: “maximizing the wealth of the shareholders” – increasing the value of their shares. Financial management also includes a decision-making function, which consists of three important decisions: investment decision, financing decision and dividend decision. From the correct connection of these decisions, the rational use and proper allocation of funds in the company will depend on its survival and growth. Therefore, the financial manager in conditions of uncertain and changeable decision must be a coordinator and controller in business-making situations, and in full cooperation with managers from other sectors in the company. When making financial decisions, the financial manager should always take into account the risk-return ratio to achieve the desired goals of the company. The wealth of the shareholders is shown through the market price of the ordinary shares of the company, which is a result of the decision made for investment, financing and the decision for distribution of dividends. The success of the business decision is directly reflected in the market price of the share. The increase of the market value of the company’s shares can also be influenced by good corporate governance. Financial management in such cases has a role to play in advancing corporate management and corporate finance in the company.

Capital investment decision are a long-term choice around which projects receive investment, whether they will have to finance that decision with funds or debt, and whether a dividend will have to be paid to a shareholders. On the other hand, short-term decisions can fit into “capital management”. Capital management handles the short-term balance of current assets and current debts. Particular attention should be paid to the management of cash, inventory and short-term loans and borrowings (such as advanced credit opportunities for customers).

Keywords: financial management, modern company, investment, purposes and functions

ФИНАНСИСКИ МЕНАЏМЕНТ-ЦЕЛИ И ФУНКЦИИ

Павле Трпески

Европски универзитет, Скопје, Република С. Македонија, pavletrpeski1@gmail.com

Весна Коруновска

Царинска управа на РСМ, Република С. Македонија, vesnakorunovska@yahoo.com

Гордана Стојменовиќ

Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, gordana.stojmenovic@bpa.edu.rs

Миодраг Шмелцеровиќ

IkM, Skopje, Република С. Македонија, msmelcerovic@yahoo.com

Апстракт: Финансискиот менаџмент игра динамична улога во развојот на модерна компанија. Интензивната конкуренција помеѓу корпорациите, технолошките промени, нестабилните каматни стапки, глобалната економска неизвесност, флукуирачките трендови, промените на даночните закони и етичките грижи за одредување финансиски прашања се секојдневна појава што треба да се разгледа. Финансискиот

менаџер има способност да се прилагоди на промените, способност да најде извори на финансирање, да инвестира во имот и мудро управување што влијаат на успехот на компанијата и на крајот на целокупната економија. Големите промени и неизвесноста во околината ја нагласија важноста на финансискиот менаџмент, чија примарна улога е донесување и спроведување деловни одлуки.

Финансискиот менаџмент се грижи за стекнување, финансирање и управување со имотот имајќи ја предвид основната цел на работењето, остварувајќи профит. Главната цел на финансискиот менаџмент е: „максимизирање на богатството на акционерите“ - зголемување на вредноста на нивните акции. Финансискиот менаџмент, исто така, вклучува функција на донесување одлуки, која се состои од три важни одлуки: инвестициска одлука, одлука за финансирање и одлука за дивиденда.

Од правилната поврзаност на овие одлуки, рационалната употреба и правилната распределба на средствата во компанијата ќе зависи од нејзиниот опстанок и раст. Затоа, финансискиот менаџер во услови на неизвесна и променлива одлука мора да биде координатор и контролор во ситуации за креирање бизнис и во целосна соработка со менаџери од други сектори во компанијата. Кога донесува финансиски одлуки, финансискиот менаџер секогаш треба да го земе предвид односот ризик-поврат за да ги постигне посакуваните цели на компанијата. Богатството на акционерите се прикажува преку пазарната цена на обичните акции на компанијата, што е резултат на одлуката донесена за инвестирање, финансирање и одлуката за распределба на дивиденда. Успешноста на деловната одлука директно се рефлектира во пазарната цена на акцијата. Доброто корпоративно управување може да влијае и на зголемувањето на пазарната вредност на акциите на компанијата. Финансискиот менаџмент во вакви случаи има улога во унапредувањето на корпоративниот менаџмент и корпоративните финансии во компанијата.

Одлуката за капитални инвестиции е долгорочен избор околу кој проекти добиваат инвестиции, дали ќе треба да ја финансираат таа одлука со средства или долгови и дали ќе треба да им се исплати дивиденда на акционерите. Од друга страна, краткорочните одлуки можат да се вклопат во „управување со капитал“. Капиталното управување се справува со краткорочното салдо на тековните средства и тековните долгови. Особено внимание треба да се посвети на управувањето со готовина, инвентар и краткорочни заеми и позајмици (како што се напредни можности за кредитирање за клиенти).

Клучни зборови: финансиско управување, модерна компанија, инвестиција, цели и функции

1. ДЕФИНИРАЊЕ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Основна цел на финансискиот менаџмент претставува максимизацијата на богатството на акционерите, што претставува во исто време, рационална насока за деловно работење и овозможува ефикасност на распоредот и оптимизација на користењето на средствата во друштвото.

Основна цел на финансиските пазари во економијата е рационална дистрибуција на заштедените средства од штедачите – на корисниците на заштедите, кои пак инвестираат во реален или финансиски имот. Распоредот на заштедите во националната економија и пошироко, се врши врз основа на очекуваниот *принос и ризик*. Поради тоа, пазарната вредност на акциите на компанијата, која ги опфаќа двата фактори, ја одразува пазарната против вредност помеѓу ризикот и приносот.³³

Функцијата на финансискиот менаџмент опфаќа три главни одлуки, кои претпријатието мора да ги донесе: одлука за инвестирање, одлука за финансирање и одлука за дивиденди. Оптималната комбинација на трите одлуки ја максимизира вредноста на претпријатието. Целокупната активност на претпријатието може да се претстави како збир на инвестициони активности, финансиски активности, оперативни активности, како и активности на формулирање на стратегијата.

-*Одлуката за инвестирање* е најважна од трите одлуки, при создавање на вредноста. Капиталните инвестиции претставуваат алоцирање на инвестиционите предности, чија корисност ќе се реализира во иднина.

-При донесување на втората важна одлука за претпријатието, *одлуката за финансирање*, финансиските менаџери прават најдобра комбинација на финансирањето и структурата на капиталот.

-Третата важна одлука на претпријатието е неговата *политика на дивиденди*, која претставува процент од добивката на компанијата, која се плаќа на имателите на акциите во паричните дивиденди, стабилноста на апсолутната вредност на дивидендите, дивиденди исплатени по пат на дополнителни акции и акции со намалена вредност, како и откупот на акциите

Сите споменати три клучни функции на финансискиот менаџмент (финансиска, инвестициона и распределба на добивката) опфаќаат повеќе тековни задачи како што се: управување со готовите пари, управување со

побарувањата и менаџментот со залихите, додека на долг рок опфаќа: вложување во постојани (фиксни) средства и долгорочни финансиски пласмани (вложувања).

2. ПРЕТПРИЈАТИЕТО, КАПИТАЛОТ И ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Активностите со парите во општеството, односно стопанисување на луѓето со парите ги изразува зборот финансии. Така *монетарните финансии* или монетарно-кредитните финансии, познати како монетарна економија, ги опфаќаат активностите на државата кои се однесуваат на емисија на парите и на одржувањето на рамнотежата помеѓу вкупните стоковни и парични фондови вклучувајќи ги и активностите на кредитирањето, како посебен облик на креирање на парите. Второ подрачје се *фискалните финансии* (јавни финансии, фискалната економија), кои ги опфаќаат активностите, преку кои државата обезбедува парични средства неопходни за нејзиното функционирање.³⁴

Кај *јавните финансии* можат да се идентификуваат два главни дела – јавните приходи и јавните расходи (буџетирањето). Од посебна важност се *деловните финансии*, кои го опфаќаат стопанисувањето со парите во рамките на одделните организации во стопанството. Тука всушност се мисли на производствените, услужните претпријатија, банките, осигурителните компании и други организации.

Финансискиот менаџмент се концентрира на изучување на само едно од подрачјата на финансиите, на деловните финансии, кое ги опфаќа активностите на стопанисувањето со парите во претпријатијата. Финансискиот менаџмент треба да осигури нормално, непречено работење на претпријатието и корпорацијата, преку обезбедување на финансиска ликвидност, чувањето и зголемувањето на вредноста на акционерскиот имот.

2.1. ПРЕТПРИЈАТИЕТО И КАПИТАЛОТ

Кога зборуваме за претпријатието, од аспект на финансискиот менаџмент, пред се, се мисли на таква организациона единица, во која факторите на производство служат за создавање на производи и услуги наменети за пазарот за продажба, со цел максимизација на богатството на акционерите, (сопствениците на капиталот).

Во претпријатијата се обединува делувањето на *трите основни фактори на производство* – труд, природни ресурси и капиталот. Тоа се овозможува преку активниот ангажман на четвртиот фактор – претприемачот, чија улога е да ги иницира, да ги организира и координира споменатите три фактори на производство. Работењето на претпријатието е, исто така изложено на надворешни влијанија, во кои би ги опфатиле деловниот амбиент, државната регулатива, сезонските влијанија, коњуктурата на пазарот, конкуренцијата и слично. Сепак, задача на менаџментот на компанијата е да изгради таква деловна стратегија, која понатаму ќе се операционализира преку деловната активност, која ќе биде прилагодена на сите евентуални промени во деловната клима, а со крајна цел остварување на деловен резултат.

Вкупните средства на претпријатието се делат главно на два основни дела:

- *постојани* (фиксни, основни) средства,
- *обртни* (тековни, циркуирачки) средства.

Постојаните средства воедно го димензионираат работниот капацитет на претпријатието, а обртните овозможуваат користење на капацитетите.

2.2. ВЛОЖУВАЊЕ, ТРОШЕЊЕ И ЦИРКУЛАЦИЈА НА СРЕДСТВАТА

Функционирањето на претпријатието подразбира вложување на капиталот во разни форми на средствата и нивно трошење во текот на работењето. Капиталот е динамичка категорија, која во текот на работењето ја менува својата големина и формите во кои се појавува.

Трошењето на капиталот се опишува со терминот трошоци кои според дефиницијата претставуваат паричен израз на делот од вложените средства, кој е потрошен во работењето за создавање на производи и услуги. Со терминот трошоци се објаснува потрошената вредност на вложените средства во работењето за создавање на определени производи и услуги.³⁵ Трошоците се важна категорија и од аспект на обврската на секој менаџмент да ја сочува вредноста на вложените средства со цел да се зачува капиталот со ненамалена големина.

Кога зборуваме за вложување на средствата, освен на законската обврска, сепак мислиме и на обем и вид на средствата кои ќе овозможат нормална работа на претпријатието. Ефикасноста на стопанисувањето зависи директно од големината на вложениот капитал. Оттука произлегува, како една од најосновните задачи на финансискиот менаџмент или на корпоративните финансии, оптимизацијата на обемот на вложениот капитал.

Во текот на работењето средствата на претпријатието циркулираат, минувајќи од една форма во друга, со одредена брзина, зависно од карактеристиките на активностите што се вршат. Од бројот на формите низ кои поминуваат одделните делови на капиталот, како и од должината на времето во кое тој се задржува во тие форми, зависи траењето на еден циклус (обрт) на капиталот и бројот на циклусите што ќе ги направи тој во текот на определен период. При циркулацијата на средствата се менуваат формите на капиталот (се врши нивна трансформација), а можно е да дојде и до промени во големината на капиталот.

Во рамките на циркулацијата на средствата во фирмата, од стојалиште на финансискиот менаџмент, посебно значење имаат *готовинските текови* – паричните приливи и одливи. Финансиската теорија и практика вршат систематизација на бројните готовински текови. Особено големо значење има нивното систематизирање во следниве три групи:

- готовински текови од оперативни активности,
- готовински текови од финансиски активности и
- готовински текови од инвестициони активности.

Ваквата систематизација на готовинските текови, во последниве години, доби своја практична примена во структурирањето на еден од четирите клучни финансиски извештаи, извештајот за готовинските текови.

3. ЦЕЛИ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Крајната цел на финансискиот менаџмент се совпаѓа со крајната цел на претпријатието, која често се дефинира како „*остварување на максимално можен профит за претпријатието*“.

Поради забелешките што се упатуваат на „максимизирањето на профитот“, современиот финансиски менаџмент како крајна цел на претпријатието, го прифаќа „максимирањето“ на богатството на акционерите, преку остварувањето на што е можно повисока вредност на фирмата“.

Максимизацијата на акционерското богатство³⁶ не значи дека менаџерите треба да ја занемарат општествената одговорност како што е заштита на потрошувачите, исплата на праведни плати на вработените, поддржување на праведна пракса при вработувањето и осигурување на сите услови за работа, усовршување на вработените, вклучување на заштита на околината, особено на водата и воздухот.

4. ФУНКЦИИ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Вкупните активности на претпријатието претставуваат збир на следниве четири компоненти: активности за формулирање на стратегијата, инвестициони активности, финансиски активности и оперативни активности.

Влијанието на финансискиот менаџмент врз остварувањето на целите на фирмата доаѓа до израз преку сите наведени активности, а особено преку инвестиционите и финансиските активности, што значи, преку употребата (користењето) на средствата и обезбедувањето извори за нивно финансирање. Меѓутоа, улогата на финансискиот менаџмент во остварувањето на целите на фирмата доаѓа до израз уште и преку една многу значајна активност – *одлучувањето за распределбата на заработката (нето профитот, нето добивката)*.

Имајќи ги предвид наведените активности на фирмата, клучните функции на финансискиот менаџмент би биле следниве: инвестирање, финансирање, распределба на заработката (нето профитот). Секоја од наведените функции на финансискиот менаџмент опфаќа повеќе задачи, од кои некои се извршуваат тековно (краткорочно), а други повремено и на подолг рок.

Донесувањето одлуки во рамките на секоја од наведените задачи што ја чини суштината на финансискиот менаџмент мора да биде во согласност со крајната цел на фирмата – максимирање на богатството на акционерите (сопствениците на фирмата), што подразбира воспоставување оптимални односи меѓу профитот и ризикот.

5. ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ И ДРУГИТЕ АКТИВНОСТИ

За остварување на целите на фирмата потребно е хармонично извршување на сите активности во неа, што, пак, е можно, доколку се остварува координирана соработка меѓу службите (организационите единици) задолжени за извршување на одделните активности. Таа координација на работата меѓу одделните служби на ниво на претпријатие ја остварува врвното раководство, а на ниво на одделните служби, раководителите на службите и вработените, меѓусебно, за оние активности што им се заеднички.

6. ОРГАНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО КОМПАНИЈА

Еден од условите за успешно управување на претпријатието е неговата вкупна работа да се расчлени на делови кои ќе бидат доверени за извршување на одделни организациони единици: работни места, одделенија, служби, сектори и други.

За финансиската функција е карактеристичен висок степен на централизација на управувањето: големиот број значајни финансиски одлуки се донесуваат од страна на сопственикот или од менаџментот на претпријатието. Такви се: одлуките за ангажирање капитал од разни извори, одлуките за вложување капитал за разни намени, одлуките за распределба на финансиските резултати (нето добивката) и други.

За *малите претпријатија* е карактеристичен мал обем на работа, мал број работници, а поради тоа и низок степен на поделба на работата и специјализација на извршителите³⁷.

Поголемиот обем на работата и поголемиот број извршители во *средните претпријатија* овозможуваат да се оствари поголем степен на поделба и специјализација на работата. Но и кај овие, како и кај малите претпријатија, позначајните финансиски одлуки ги донесува врвната управа на претпријатието, а за нивното извршување се формира посебна организациона единица – *финансиско сметководствена служба*.

7. ОРГАНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО БАНКИТЕ

За реализирање на банкарски активности и услуги во банката се формирани низа организациони единици: сектори, дирекции, служби и департменти. Деловите на банката се формирани како: филијали, експозитури, подружници или претставништва во странство кои се основаат со Одлука на Управниот одбор на банката.

8. ЗАКЛУЧОК

Финансискиот менаџмент претставува збир на активности кои имаат за цел да ја согледаат потребата за финансиски средства, да изнајдат извори и да одберат најповолни извори, да набават средства од избраните извори и да ги насочат кон претходно дефинирани организациони делови или активности во рамки на претпријатието со цел да се максимизира вредноста на претпријатието и да се остварат другите цели на работењето. Во врска со тоа посебно место и значење имаат: финансиското планирање, политика за инвестирање и финансирање како и финансиска анализа.

Основната цел на финансискиот менаџмент се поклопува со крајната цел на претпријатието – максимизација на вредноста на компанијата, односно зголемување на богатството на акционерите (вредноста на нивните акции). Финансискиот менаџмент има главна улога во дефинирањето и реализацијата на финансиските цели и одлуки имајќи го во предвид секогаш односот ризик-принос.

Примената на финансискиот менаџмент е опширна и комплексна. Тој како таков им нуди идеи и решенија на финансиските менаџери за потребите, целите и проблемите кои се сотавен дел на современите компании кои стопанисуваат во променливо и неизвесно окружување, со крајна цел да се зголеми вредноста на компанијата.

Корпоративните финансии претставуваат срж на управувањето и работењето на компанијата, со оглед на тоа во рамки на нив се донесуваат одлуки на инвестирање, финансирање и дивиденда од кои зависи опстанокот и растот на компанијата. Во современи услови на стопанисување тие се повеќе се ориентирани на пронаоѓање начини за опстанок на компанијата низ процес на реконструкција, мерџери и аквизиции и изнаоѓање на адекватна структура на капитал.

Ефикасното и делотворно финансиско работење на компанијата се согледува по остварениот финансиски резултат што го остварува компанијата, прикажан во финансиските извештаи. За остварување на целта на компанијата, а со тоа истовремено и реализација на основната цел на финансискиот менаџмент – максимизација на вредноста на компанијата неопходно е добро корпоративно управување.

Основната причина поради која корпоративните финансии се толку важни за една компанија се “парите” односно зголемување на вредноста на акциите на компанијата. Корпоративните финансии директно и индиректно го зголемуваат профитот на компанијата која е и крајна цел на финансискиот менаџмент.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Ивановски, З. (2007). Финансиски менаџмент. Европски Универзитет. Скопје
- Спасов, С., & Арсов, С. (2004). Финансиски менаџмент, Економски факултет, Скопје
- Alexander, J. (2016). Financial Planning & Analysis and Performance Management (Wiley Finance) 1st Edition, New York
- Alexander, J. (2017). (Author) Charles Menifield, The Basics of Public Budgeting and Financial Management, Third Edition 3rd Edition, New York

- Avellaneda, M., & Laurence, P. (2000). *Quantitative Modeling of Derivative Securities*, Milan
- Brooks, R. (2018). *Financial Management: Core Concepts (What's New in Finance) 4th Edition*, New York
- Brigham, E.F, & Houston J.F. (2003). *Fudamentals of Financial Management*, 10th edition, South-Western College Pub, New York
- Brigham,E.F, (2004). *Financial Management: Theory and Practice*, South- Western Pub, New York
- Higgins, R. (2018). *Analysis for Financial Management 12th Edition*, New York
- Keown, A.J., & Jetal, A. (2004). *Financial Management: Principles & Aplications*, 10-th edition, New York
- Shapiro, A. C. (2006). *Multinational Financial Management*, 8-th edition, John Wiley & Sons, Inc
- Shapiro, A. C. & Balbirer, S. D. (2004). *Modern Corporate Finance*, USA
- Tennent, J. (2018). *Guide to Financial Management: Understand and Improve the Bottom Line*, New York
- Van Horne, J. C. & Wachowicz, Jr. (2005). *Osnove Financijskog Menadzmenta – Deveto izdanje*. Mate. Zagreb
- Zikov, A., & Kikerkova, I. (2000). “Nadvore{na trgovija”, Ekonomski fakultet, Skopje